

CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod o Gyngor Gwynedd

Dyddiad y Cyfarfod: 1 Mai 2025

Teitl yr Eitem: Adolygiad blynyddol o gydbwysedd gwleidyddol y Cyngor

Swyddog Cyswllt: Ian Jones,
Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Gofynnir i'r Cyngor:

- fabwysiadu'r rhestr o bwyllgorau ac is-bwyllgorau i'w sefydlu ar gyfer y flwyddyn fwrdeistrefol fel a nodir yn **Atodiad A**, ynghyd â mabwysiadu'r dyraniad seddau a'r uwch gyflogau a nodir yn yr atodiad.
- ddirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth wneud penodiadau i'r pwyllgorau ar sail cydbwysedd gwleidyddol ac yn unol â dymuniadau'r grwpiau gwleidyddol
- mabwysiadu cadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu ar sail cydbwysedd gwleidyddol, fel a ganlyn:

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	Grŵp Plaid Cymru
Pwyllgor Craffu Cymunedau	Grŵp Plaid Cymru
Pwyllgor Craffu Gofal	Grŵp Annibynnol
- mabwysiadu'r dyraniad seddau ar gyfer Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd am dymor y Cyngor hwn oni bai fod newid sylweddol yn y cydbwysedd gwleidyddol – mae 1 sedd i Grŵp Plaid Cymru ac 1 sedd i'r Grŵp Annibynnol.

2. CEFNDIR A RHESYMEG

2.1. CYFLWYNIAD

2.1.1 Yn unol â gofynion statudol, mae'n ofynol cynnal adolygiad blynyddol o gydbwysedd y Cyngor, a gwneir hyn yn y cyfarfod blynyddol.

2.1.2 Adroddwyd yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor llawn ar **y 9fed o Fai, 2024** fod cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel a ganlyn:-

<u>Grŵp</u>	<u>Nifer</u>
Plaid Cymru	46
Annibynnol	21
Llafur Rhyddfrydol	2

2.1.3 Ers hynny, mae newidiadau wedi bod fel a ganlyn:

- Etholwyd y Cynghorydd Gwilym Evans, Grŵp Plaid Cymru i Ward Llanberis ym mis Hydref 2024 yn sgil ymddiswyddiad Cynghorydd Kim Jones, grŵp Plaid Cymru. Nid oedd unrhyw effaith ar y cydbwysedd gwleidyddol.
- Bu i'r Cynghorydd Linda Ann Jones, Ward Teigl, Grŵp Plaid Cymru, gamu nol o'i rôl fel Cynghorydd ym mis Chwefror 2025
- Cynhaliwyd is-etholiad yn Ward Teigl ar y 10fed o Ebrill 2025
- Etholwyd y Cynghorydd Geraint Parry i Ward Teigl, sydd wedi ymuno â grŵp Plaid Cymru.

2.1.4 Bellach, mae cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel a ganlyn:

<u>Grŵp</u>	<u>Nifer</u>
Plaid Cymru	46
Annibynnol	21
Llafur Rhyddfrydol	2

Cyfanswm

69

2.2 DYRANIAD Y SEDDAU AR BWYLLGORAU

2.2.1 I atgoffa'r aelodau, nodir yma'r pedair prif reol yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ynglŷn â dyrannu seddau:-

- Ni chaiff pob sedd ar bwyllgor ei dyrannu i'r un grŵp gwleidyddol;
- Rhaid dyrannu mwyafrif y seddau ar bwyllgor i grŵp gwleidyddol os yw nifer y personau sy'n perthyn i'r grŵp yn fwyafriaf o aelodau'r Cyngor;
- Yn amodol ar baragraffau (a) a (b) uchod, bydd nifer y seddau ar y pwyllgorau cyffredin a ddyrennir i bob grŵp gwleidyddol yr un fath â'r nifer o'r holl seddau sydd gan aelodau'r grŵp hwnnw ar y Cyngor;
- Yn amodol ar (a),(b) ac (c) uchod, bydd nifer y seddau ar bwyllgor a ddyrennir i bob grŵp gwleidyddol yr un gyfran o'r seddau ar y pwyllgor â'r nifer o seddau sydd gan aelodau'r grŵp hwnnw ar y Cyngor.

2.2.2 Er mwyn sicrhau y glynir wrth y rheolau hyn, mae'r Cyngor wedi bod yn ymdrin â phwyllgorau mewn blociau gwahanol yn y gorffennol. Mae hyn yn ei gwneud yn haws i sicrhau y glynir wrth reol (c) ym mharagraff 2.2.1 uchod hefyd.

2.2.3 Mewn geiriau syml, dilynir fformiwla "nifer aelodau'r grŵp / nifer aelodau'r Cyngor x nifer seddau ar y pwyllgor" fel man cychwyn, gan addasu i sedd lawn a gwneud hynny fesul pwyllgor a fesul 'bloc' o bwyllgorau i adnabod y ffit gorau o'r cydbwysedd gwleidyddol ar draws yr holl bwyllgorau.

2.3 NEWIDIADAU I DDYRANIAD Y SEDDAU AR BWYLLGORAU

2.3.1 Mae'r tabl yn **Atodiad A** yn cadarnhau pa bwyllgorau sydd i'w sefydlu ar gyfer y flwyddyn fwrdeistrefol. Nid oes unrhyw newid i'r dyraniad i seddau ar bwyllgorau ers cyfarfod 9fed o Fai, 2024.

2.3.2 Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r dyraniad seddau yn unol â'r cydbwysedd gwleidyddol fel a nodir yn **Atodiad A**.

2.4 CADEIRYDDIAETHAU AC IS-GADEIRYDDIAETHAU

2.4.1 Er mwyn ymateb i ofynion Mesur Llywodraeth Leol (2011) o ran dyrannu'r cadeiryddiaethau ac is-gadeiryddiaethau, rhennir y pwyllgorau i flociau ar wahân.

2.4.2 Yn unol â gofynion adrannau 66-75 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae'n ofynnol dyrannu cadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo modd, fod cydbwysedd gwleidyddol yn cael ei adlewyrchu yn y cadeiryddiaethau hynny, a bod y grwpiau nad ydynt yn cael eu cynrychioli ar y weithrediaeth yn cael cyfran deg o'r cadeiryddiaethau.

2.4.3 Mewn geiriau syml, mae rheoliadau yn golygu fod y fformiwla cyfrifo ychydig yn wahanol ar gyfer Cadeiryddiaethau Craffu. Dilynir fformiwla "nifer aelodau'r grŵp / nifer aelodau'r Cyngor x nifer cadeiryddiaethau pwyllgorau craffu" fel man cychwyn. Fodd bynnag, mae'r rheoliadau'n nodi fod rhaid 'rowndio i lawr' ar gyfer y grŵp sydd yn y weithrediaeth. Yn yr achos yma, gan fod gan grŵp Plaid Cymru 46 aelod, mae'n golygu fod ganddynt ddwy gadair ($46/69 \times 3 = 2$).

2.4.4 Yr unig bwyllgorau y mae eu cadeiryddiaethau i'w dyrannu ar sail cydbwysedd gwleidyddol yw'r Pwyllgorau Craffu. Mae'r adolygiad blynyddol yn nodi fod **Cadeiryddiaeth dau o'r pwyllgorau craffu i'w dynodi i Grŵp Plaid Cymru a Chadeiryddiaeth un pwyllgor craffu i'w dynodi i'r Grŵp Annibynnol.**

2.4.5 Yn unol â barn Grŵp Busnes y Cyngor, argymhellir y dylid dyrannu'r cadeiryddiaethau fel a ganlyn

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Pwyllgor Craffu Cymunedau
Pwyllgor Craffu Gofal

Grŵp Plaid Cymru
Grŵp Plaid Cymru
Grŵp Annibynnol

2.4.6 Nid oes unrhyw ddarpariaeth statudol na chyfansoddiadol yn rheoli'r penodiadau i'r is-gadeiryddiaethau nac i gadeiryddiaethau gweddill y pwyllgorau heblaw

- na chaiff aelod o'r weithrediaeth gadeirio'r Pwyllgor Trwyddedu na'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth).
- Fod Cadeiryddiaeth Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i fynd i Aelod Lleyg o'r pwyllgor.

2.4.7 Y pwyllgorau eu hunain fydd yn ethol eu cadeirydd yn yr achosion hyn yn amodol ar y rheolau gweithdrefn sy'n cyfyngu tymor Cadeirydd i 2 flynedd.

2.5 CYD-BWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU CYD-BWYLLGOR CORFFOREDIG Y GOGLEDD

- 2.5.1 Penderfynodd y Cyngor Llawn ar 6ed o Fawrth i sefydlu Cyd-bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cyd-bwyllgor Corfforedig y Gogledd. Rydym yn parhau i ddisgwyl penderfyniad un awdurdod, fodd bynnag, er mwyn hwyluso'r broses i'r dyfodol mae'n synhwyrol mabwysiadu'r dyraniad seddi fel rhan o'r adroddiad blynyddol.
- 2.5.2 Mae'r rheoliadau yn nodi fod *"Rhaid i bob awdurdod penodi sicrhau, i'r graddau y mae'n ymarferol, fod aelodau cyd-bwyllgor trosolwg a chraffu...yn adlewyrchu cydbwysedd y grwpiau gwleidyddol am y tro ymhlith aelodau'r awdurdod penodi."*
- 2.5.3 Mae dwy sedd ar gael i Wynedd. Unwaith eto dilynir yr un fformiwla ag a wneir yn safonol ar gyfer dyrannu seddau ar bwyllgorau, sef "nifer aelodau'r grŵp / nifer aelodau'r Cyngor x nifer seddau ar y pwyllgor" gan rowndio i'r rhif cyfan agosaf. O ddilyn y fformiwla uchod mae un sedd ar y cyd-bwyllgor trosolwg a chraffu i Grŵp Plaid Cymru ac un sedd i'r Grŵp Annibynnol. Bydd penodiadau i'r seddau am dymor y Cyngor hwn, oni bai fod newid sylweddol i gybwysedd gwleidyddol y Cyngor neu ddiffyg ymroddiad gan yr Aelodau Craffu.

3. UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWDYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 3.1 Fel a nodwyd uchod, ymgynghorwyd â Grŵp Busnes y Cyngor.

3.2 SYLWADAU'R SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Rwyf wedi cyngori ar y mater yma ac yn fodlon gyda phriodoldeb yr argymhelliad.

Swyddog Cyllid Statudol:

Dim i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb ariannol.

ATODIAD A – DYRANIAD SEDDI AR BWYLLGORAU

A	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	12	6	0	18
Pwyllgor Craffu Cymunedau	12	5	1	18
Pwyllgor Craffu Gofal	12	5	1	18
Llywodraethu ac Archwilio	8	4	0	12

B	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Gwasanaethau Democrataidd	10	4	1	15
Cynllunio	10	4	1	15
Trwyddedu Canolog/Cyffredinol	10	5	0	15
Iaith	10	5	0	15
Penodi Prif Swyddogion	10	5	0	15
Apelau Cyflogaeth	5	2	0	7
Nifer y seddau	99	45	4	148

C	Plaid Cymru	Annibynnol	Llafur Rhydd	Cyfanswm
Pensiynau	4	2	1	7
Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol	7	4	0	11
CYSAG	5	2	0	7

Cyfanswm y seddau	115	53	5	173
--------------------------	------------	-----------	----------	------------

Uwch Gyflogau

Yn unol â phenderfyniad blaenorol y Cyngor telir yr uwch gyflogau a ganlyn:

- Arweinydd
- Dirprwy Arweinydd
- 8 aelod arall o'r Cabinet
- Arweinydd yr Wrthblaid fwyaf
- Cadeiryddion Pwyllgorau
 - Pwyllgor Craffu (x3)
 - Pwyllgor Cynllunio
 - Pwyllgor Trwyddedu (Canolog a Chyffredinol yn cael ei gyfrif fel un Pwyllgor)
 - Pwyllgor Pensiynau
- Pennaeth dinesig (Cadeirydd y Cyngor)
- Dirprwy Bennaeth dinesig (Is-gadeirydd y Cyngor)